

Проект на библиотеката на Нов български университет

Радостина Тодорова, Гергана Мартинова, Светлана Иванова

Учеща организация

Нов български университет е първото частно висше училище в България, създадено непосредствено след промените в Източния блок. Част от мисията на университета е да допринесе за напредъка на висшето образование и да поставя в служба на обществото своя академичен потенциал. Библиотека следва тази мисия и е отворена към проблемите в библиотечната област. Готова е да споделя натрупаното знание. Това е и цел в стратегическия ѝ план. По този начин се стреми да разширява своето влияние, да играе водеща роля и активно да допринесе за развитието на библиотеките в България.

Университетската библиотека може да бъде определена като учеща се организация. През своя 20 годишен период на развитие тя интегрира и четирите елемента, характерни за този вид организации: 1. Различни нива на обучение, които съхраняват знание в организацията и го използват в практиката, 2. Обучение по време на работа, 3. Обучение в креативна среда 4. Гъвкава, небюрократична структура на обучение, като предпоставка за учене през целия живот.⁸⁷ Библиотеката изгради система от различни видове обучения: институционални, професионални, обучения за отделни дейности по време на работния процес и неформални, като посещения на конференции, семинари и обмяна на опит.

Начало на обучението на библиотечния персонал е поставено през 1999 г. с реализацията на ТЕМПУС проект „Модернизация и организационно развитие на университетската библиотека“.⁸⁸ В него участват четири университетски библиотеки от Великобритания, Холандия, Испания и Португалия и съответно четири български библиотеки, като тази на НБУ е и координатор на проекта. Практически резултат от проекта е внедряването на „специализиран библиотечен“ за съответно научно направление. През 2014 г. в рамките на вътрешен проект, насочен към студентите със специални образователни потребности библиотекари и технически специалисти преминават през обучение, което позволява подобряване на обслужването им. В университета функционира „Център за кариерно развитие и обучителни ресурси“. В рамките на дейността на центъра библиотечните се включват в курсове за изучаване на чужд език и се обучават за владене на различни софтуерни продукти. Библиотеката е инициатор за създаване на специализирани курсове, като „Комуникация с потребителите“, „English for Presentations“ и др. През 2014 г. целият състав на библиотеката участва в обучение за повишаване на качеството на административното обслужване на студентите в рамките на проект по оперативна програма „Развитие на човешките ресурси“. Институционалните и проектни обучения позволяват на всеки член на организацията да придобие допълнителни знания.

Като член на Българската библиотечно-информационна асоциация (ББИА), на Фондация „Национална академична библиотечно-информационна система“ (НАБИС) и на сдружението с нестопанска цел „Български информационен консорциум“ (БИК) библиотечните участват

⁸⁷ Ortenblad, Anders. The learning organization: towards an integrated model. // The Learning Organization, 2004, Vol. 11, № 2, pp. 129 – 144.

⁸⁸ Терзиева, Надя. Продължаващо обучение за библиотечно развитие = Continuing Education for Library Development. // СБИР в началото на 21 век: XI Национална научна конференция, София, 5 – 6 юни 2001. София, 2002, с. 60 – 65.

групово или индивидуално в различни квалификационни курсове по специфични теми. Броят на участниците постоянно нараства. За период от 10 години, 2014 г. бележи връх с 28 участника.

Друга възможност за участие на библиотечен персонал в специализирани обучения предлага европейската програма Еразъм. В рамките на програмата през 2011 г. обучение се провежда в библиотеката на Университета в Лиеж, през 2012 г. в Икономическия университет в гр. Познан, Полша и през 2013 г. в Папския университет „Йоан Павел II“ в гр. Краков, Полша. От своя страна библиотеката на НБУ е избрана два пъти за домакин на обучения на библиотекарите по същата програма. Този вид продължаващо обучение, позволява на служителите постоянно да повишават квалификацията си по различни професионални теми, в зависимост от тяхната пряка работа или конкретни цели на библиотеката.

Библиотеката на НБУ организира вътрешни обучения за персонала. През 2006 – 2007 те са спорадични, а след това стават системни. От 2013 г. до сега всеки месец се разглеждат две специфични теми, като за всяка от тях се организират по две идентични сесии, съобразен с работния график на библиотекарите и техническите специалисти.

Посещението на различни форуми е част от професионално изграждане за работещите в библиотеката. Възможността да се запознаят с новостите в различни направления или с добри практики от страната и чужбина в неформална среда прави това изключително важно. Устойчиви са посещенията на събития в чужбина, средно по 3 на година, което е значително спрямо размера на библиотеката и броя на служителите. Утвърдена е практика за предаване на наученото. Всеки, посетил професионален форум, прави представяне, в което освен споделяне на новости и добри практики се стреми да направи предложения за нововъведения.

Библиотеката се развива въз основа на постоянно инвестиране в непрекъснато учене. Това помага на библиотекарите и техническите специалисти да посрещат предизвикателствата на променящата се среда и изискванията на потребителите на информация. Ясно личи изградената гъвкава структура от обучения. Те се провеждат на различни нива: в рамките на самата библиотека и в университета, като цяло, по време на работния процес и с откъсване от работа. Освен формални и организирани, колегите се учат и чрез установяване на неформални контакти и присъствие на професионални събития. Обучаващата се библиотека се стреми да използва натрупаните знания в практиката.

Мрежа за обмен на знание

Библиотеката надгражда традиционния модел за обмен на знание в страната. Освен участие в конференции, кръгли маси, работни срещи за споделяне на опит и обмен на нови практики, местни и чуждестранни проекти, през 2000 г. започва подготовка по издаване на собствено списание. По това време в България се издава едно единствено професионално списание „Библиотека“, продължител на сп. „Библиотекар“ (1954 – 1991), издание на Националната библиотека „Св. св. Кирил и Методий“ (НБКМ) и Министерството на културата. Освен професионално списание библиотеката създава редица печатни и електронни материали, популяризира дейността си чрез социалните мрежи.

През 2001 г. излиза първият брой на електронното списание на библиотеката на НБУ „Библиосфера“. Идеята на редакционната колегия е да отразява не само добрата практика на библиотеката, но и да популяризира библиотечно-информационните ресурси и услуги като архивисти, издатели, IT специалисти, университетски преподаватели и отличили се студенти. От както съществува до сега променя визията си три пъти. От месец май 2005 г. „Bibliosphere“ се включва в база данни „Directory of Open Access Journal“ (DOAJ) и става първото българско списание в платформата. По това време в DOAJ са включени 1594 списания, съдържащи 73 621 статии. В рубрика „Библиотеки и информационни науки“ са регистрирани 37 списания. За

сравнение към днешна дата списанията са 10 496, а статиите 1 896 078. Участващите страни сега са 134, а българските периодични издания 29.

Същата година „Bibliosphere“ се регистрира в „Elektronische Zeitschriftenbibliothek“, като през 2005 г. участват 21 976 заглавия, между които 2562 онлайн списания от всички области на знанието, 8718 заглавия са с открит достъп. След точно 10 години 94 186 е общият брой на заглавията. „Elektronische Zeitschriftenbibliothek“ е създадена по проект на Байернското държавно министерство за обучение, култура и изкуство, а реализацията е осъществена от университетска библиотека Регенсбург. От 2008 г. „Bibliosphere“ е достъпна пълнотекстово в електронния ресурс Library, Information Science & Technology Abstracts with Full Text (EBSCOhost), а от края на 2011 г. е записана в „Directory of Open Access scholarly Resources“ (ROAD), поддържа се от Международния ISSN център с подкрепата на сектора по комуникация и информация към ЮНЕСКО. Публикуваните статии в сп. „Bibliosphere“ са 105 на брой без анонсите, а 52% от тях са на автори от библиотеката на НБУ.

Създаването на списание с открит достъп още през 2001 г. от библиотеката е продиктувано от политика на прозрачност. Широкото споделяне на добри практики и резултати от проекти подпомага развитието в професионалната сфера. За последните пет години (2010 – 2014) списание „Bibliosphere“ е посетено 115 957 пъти.

След спирането на сп. „Библиотекар“ през 1991 г., в страната за една година липсва списание за библиотечна теория и практика. През 1993 г. НБКМ започва издаването на сп. „Библиотека“. В брой 1 от 2014 г., в колонката на редактора пише „Трябва да сме доволни, че изпратихме една успешна година – Националната библиотека и Софийският университет отбелязаха своите юбилеи – и че сключиха договор за сътрудничество за съвместно списание „Библиотека“.⁸⁹ Тематичният обхват на списанието се разширява, добавено е книгознание и литературна история. В това издание за периода 2000 – 2012 авторите от библиотеката на НБУ са 5, а публикациите – 7.

Изключително важно място в професионалния живот на библиотекарите в страната заема основаният през 1990 г. Съюз на библиотечните и информационните работници в България (СБИР), от 2008 г. с името Българска библиотечно-информационна асоциация (ББИА). В неговия печатен „Бюлетин“ (ISSN 1310-4330) авторите от библиотеката на НБУ са 3 и публикациите са толкова на брой. В списанието на сдружението „ББИА онлайн“, което излиза от 2011 г., автори от библиотеката на НБУ са 7 и публикациите също са 7. От началото на своето съществуване до сега сдружението организира национална годишна конференция, която дава възможност на едно място да се събере теорията и практиката, академични преподаватели и изследователи с действащи библиотекари. Библиотеката на НБУ участва с 19 доклада на тези годишни срещи, като участващите библиотекари в тях са 16. Всяка година след провеждане на конференцията излиза сборник с представените доклади.

Първото библиотечно обединение БИК за споделено ползване на електронни ресурси се създава по инициатива на библиотеката на Нов български университет с финансовата подкрепа на институт „Отворено общество“ – Будапеща, Унгария. Сдружението организира през периода 2003 – 2013 семинари „Добри библиотечни практики“ и „Ден на технологиите“, както и годишна национална среща. В края на годината издава „Годишник на Български информационен консорциум“ (ISSN 1312-4773) с докладите от упоменатите събития. За посочения период библиотеката на НБУ участва с 38 публикации, а авторите са 13. Друго издание на консорциума е бюлетин „Нова библиотека“ (ISSN 1312-8841), като за периода 2003 – 2010, са подготвени 14 материали от 5 библиотекари в НБУ.

Библиотеката на НБУ участва с доклади в редица национални и международни конференции: Civil Society and Social Development (2002 г., София, България), „Библиотеки – четене – комуникации“ (2003 г., 2004 г., Велико Търново, България), „Information behaviour in digital

⁸⁹ Георгиев, Асен. Колонка на редактора. // Библиотека, 2014, № 1, с. 5.

libraries“ (2003 г., Братислава, Словакия), „Libraries, Globalisation and Cooperation“ (2004 г., София, България), „Digital Spectrum: Integrating Technology and Culture“ (2006 г., Банско, България), „ТЕЛЕКОМ 2011“ (2011 г., София, България), „Digital Presentation and Preservation of Cultural and Scientific Heritage“ (2012 г., Велико Търново, България), „Информационната грамотност – модели за обучение и добри практики“ (2012 г., Варна, България), „Дигиталното настояще и дигиталното бъдеще: Икономически, културни, образователни, правни и технологични въздействия“ (2013 г., София, България).

Постер със заглавие „Create, attract, deposit“ е изложен на 7-та международна конференция „Open Repositories 2012: Open Services for Open Content: Local In for Global Out“ (2012 г., Единбург, Великобритания). В него са изложени методи за обучение на преподаватели и докторанти за депозиране на научно-изследователски разработки и творческо портфолио в дигитален формат. България е представена за първи път от Нов български университет на годишна конференция на Асоциация на европейските научни библиотеки (LIBER). На 43-та годишна конференция „Research Libraries in the 2020 Information Landscape“ библиотеката участва с постера „Voluntary Deposit and Institutional Open Access Culture“ (2014 г., Рига, Латвия). Публикации с автори от библиотеката излизат и в периодичните издания „Медиа свят“ (ISSN 1311-7483) и „Образование и кариера“ (ISSN 1311-8374).

Библиотеката разширява обмена на знание като създава маркетингова програма, която стартира през 2011 г. Целта е да се насърчи ползваемостта на ресурсите и услугите, библиотеката да стане „видима“ в университета сред студенти и преподаватели, в професионалната общност и в обществото като цяло. Ако допреди това публичната информация се разпространява спорадично и за всяко съобщение се взема решение, къде и кога да бъде публикувано, то сега тази дейност е организирана. Социалните мрежи, на които сме заложили са блог, фейсбук, твитър, гугъл+ и youtube. Възползваме се от тяхната комуникационна, диалогична и дискуссионна цел. Блогът функционира от 2008 г., страницата във фейсбук е създадена през 2010 г., твитър е обвързан с постването от фейсбук, каналът в youtube работи от 2011 г., профилът в гугъл+ се използва от 2013 г. От 2011 г. библиотеката споделя информация за участия в конференции, кръгли маси, работни срещи, проекти и публикувани статии.

Проектът

През 2014 г. се роди идеята за проект, посветен на 20 годишния юбилей за създаване на пълен архив на всички публикации (включително и постери) създадени от библиотекари в НБУ. Основата на проекта е поставена със създаването на правила, които осигуряват за дигиталния архив копие от всяка публикация и съгласие на авторите да предоставят свободен достъп до своите произведения. С тази политика са запознати всички автори и благодарение на нея ще се събират и всички бъдещи публикации.

След идентифициране на всички автори, следващата стъпка е свързана с издирване на публикациите. Освен съдействието на авторите, които предоставиха данни и лични екземпляри, е извършено и проучване на първоизточници, каталози и библиографии с цел елиминиране на евентуални пропуски и гарантиране пълнота на архива. Всяка идентифицирана публикация се описва библиографски от първоизточника и преминава към следващ етап – дигитализация (ако оригиналът е хартиено издание). Дигитализацията на документите се извършва от технически специалисти, съобразно стандартите възприети от библиотеката при изграждането на нейната дигитална библиотека. От дигитализираните и родените дигитално документи се извличат резюметата (ако има такива) като отделни текстови файлове. Така създадените комплекти от два файла преминават към следващ етап, където заглавието, имената на авторите, резюметата и ключовите думи се превеждат на български или на английски език.

За създаване на електронния архив е избрана отворена информационна инфраструктура за съхраняване и предоставяне на достъп до публикациите, а именно International digital repository for Library and Information Science „e-LIS“. В него се създават акаунти на всеки автор. Библиотекарите извършват цялостния процес по депозит и индексирание на публикациите в „e-LIS“. Поради наличието на публикации на кирилица и латиница в „e-LIS“ е невъзможно всички публикации на даден автор да бъдат изведени в общ списък. Поради тази причина всички документи се включват и в мрежата „ResearchGate“. В нея авторите имат собствен акаунт, възможно е да се зададе принадлежност към дадена институция, представени са с пълен списък на своите произведения и се поддържа статистика за брой прегледания и изтеглени на документ. Тук може се отбележи и неочакван ефект. Много от преподавателите в университета стават последователи на библиотекарите в „ResearchGate“, което им позволява да следят случващото се в библиотеката. Развиват се връзките между преподавателския състав и библиотекарите.

До края на 2015 г. предстои създаване на специална страница в сайта на университета, посветена на архива на библиотеката. Библиографската информация, с връзки към пълните текстове на документите, ще бъде подредена хронологично. По този начин лесно ще може да се проследи развитието на библиотеката в публикациите на библиотекарите.

Заклучение

Като постоянно обучаваща се организация библиотеката се стреми да прилага придобитото знание в практиката. За своите постижения тя е носител на награди на ББИА: „Библиотекар на годината“ за 2013 г., „Библиотека на годината“ и „Млад библиотекар“ за 2012 г., а през 2007 г. е удостоена с националната награда „Хр. Г. Данов“ в категория „Библиотеки и библиотечно дело“.

Библиотеката споделя резултатите от своите проекти и придобитото знание с професионалната общност в страната и извън нея чрез различни канали за комуникация. Инициираният проект демонстрира иновативния подход на библиотеката за подпомагане разпространението на информация и трансфер на знание. Реализацията е от значение на първо място за отделните автори: произведенията им са събрани и съхранени, свободният достъп до текста ги направи популярни и цитирани. Присъствието в „ResearchGate“ помага да бъдат по-разпознаваеми, по-популярни, да намират съавтори и последователи. От гледна точка на университета – проектът е пряко свързан с мисията, той представя постиженията на библиотеката и ги предоставя за свободно ползване.

Освен това създаването на подобен архив утвърждава ролята и ценността на библиотеката за самата институция и допринася за създаване на чувство за съпричастност у ръководството и академичния състав. За българската библиотечна общност дигиталният архив създава уникална достъпност и видимост на публикациите. Свободният достъп насърчава пренасянето на добри практики и разширява влиянието, което библиотеката оказва върху българското библиотечно дело. За колегите от целия свят той е дигитален образ на случващото се в страната и предпоставка за сътрудничество, коопериране, участие в проекти и включване в информационни инфраструктури.